

TO FORGRUNNS-SKIKKELSER I DE UNGE KIRKER - D. T. NILES og RAJAH B. MANIKAM

av

PER VOKSØ

Kristendommens framtid i Asia og Afrika avhenger ikke lenger av misjonærenes innsats, men av de innfødte kirkene selv. Denne satsen er stadig gjentatt og sjelden motsagt på de senere års misjonskonferanser. Da skulle vel også de store misjonsledernes tid være ugjenkallelig forbi? Det er ikke så sikkert. Når retningslinjer og målsetting for de unge kirker drøftes, lytter fremdeles Østens og Afrikas sønner intenst til folk som Hendrik Kraemer, John Mackay eller Frederick Schiotz. Men skal en prøve å se hvordan det kristne liv vil utfolde seg på misjonsmarken i årene framover, må en nok først og fremst vende blikket mot de unge kirkers egne ledere. Hvor står de teologisk, politisk? Er de overhodet modne nok og mange nok til den veldige oppgaven?

Den som møter disse ledere på internasjonale konferanser, tenker uvilkårlig at her er ingen grunn til bekymringer. De unge kirker har der fått en stadig økt representasjon, deres ledere har også fått en stadig økt innflytelse — og selvsikkerhet. Bare utviklingen fra Kirkenes Verdensråds møte i Amsterdam 1948 til Evanston 1954 er påtagelig. De innfødte ledere er i dag både veltalende og dyptpøyende, sikre og frimodige. De står ikke lenger med senket blikk og spør sine «fedre» fra Vesten hva de skal gjøre. Nei, i stedet sjenerer de seg ikke for å fortelle oss i Vesten hva vi burde gjøre — i våre egne land.

Men kanskje nettopp dette har gitt grunn til bekymring, og en forståelig sådan. For selv om vi kan glede oss over «lyset fra Østen», over deres aktivitet, over deres frimodighet, er de færreste av de unge kirkers ledere riktig slik som misjonsfolket hjemme helst vil ha dem. En del av dem oppfører seg nok «korrekt». De er ikke bare frimodige, men også ydmyke. Med tårer i

øynene kommer de i møte og forteller om alt det misjonen har gjort i deres hjemland. De skjelver ved tanken på den dag da misjonærene må forlate dem. Men denne typen er i klart mindretall i dag. De fleste av de unge kirkers ledere, og vel de fremste og mest betydelige, kan til og med «glemme» å nevne misjonens innsats i sine taler. I stedet kan de tale seg varm om nødvendigheten av at kirkene river seg løs fra Vestens dominerende innflytelse. De er nasjonalister. De er ikke bare selvsikre, vi vil også ofte synes de er hovmodige.

De er heller ikke så mange som det kan synes på de store konferanser. Det vet de selv. En av hovedanklagene fra de unge kirker mot misjonen i dag er nettopp at misjonen ikke har gjort enda meget mer for å utdanne kvalifiserte leder-krefter, og gjort det tidligere. Vi klager her hjemme ofte over de mange Tordenskjolds soldater. Fenomenet er vel kjent også i de unge kirker, og der synes det å være langt mer av en nødvendighet. Et av stedene hvor Asias og Afrikas ledere har dominert mest er i Verdens Kristelige Studenterbevegelse. Et halvt dusin unge fra India og Ceylon har faktisk preget mange av studentenes internasjonale rådslagninger. Da en rekke kristne unge dro til India i 1952, til Verdenskonferansen for Kristen Ungdom, ble de imidlertid forbauset. De hadde ventet å komme i kontakt med en skare brillante kristne studenter der, men måtte erkjenne at «der var ikke stort andre enn dem vi hadde møtt i Europa».

Det er av de få, men fremragende ledere vi må vente noe. De er uhyre forskjellige innbyrdes, og det er umulig å generalisere, det har jeg allerede gjort for mye av. La meg i stedet trekke fram to ledere for de unge kirker i Asia, som de senere årene er kommet stadig mer i forgrunnen. Ved å komme disse to litt inn på livet, vil vi kanskje forstå noe av det som rører seg også hos de mange andre.

Fram fra leder-kadrene trekker vi først en liten, mørkhudet kar med livlige håndbevegelser og et par spill-levende øyne: D. T. Niles fra Ceylon. Vi behøver forresten ikke å trekke ham fram. I en forsamling der han er til stede, varer det ikke lenge

før han griper ordet. Han begynner med et smil og en morsom replikk — og så sier han noe som ingen andre har tenkt på, eller han sier nettopp det alle tenker — men på en helt ny måte. Han fanger oppmerksomheten med én gang, en er nødt til å høre på ham. Av og til er det bare å ryste på hodet når han i strev for å leve opp til sitt rykte er tilkjempet original. Men oftest nikker en, fordi det som først synes å være fiffigheter, overfladiskheter, viser veien ned til dybder som andre ikke har oppdaget. Og om en ikke forsto noe av hans perfekte engelsk, ville en likevel sitte temmelig fjetret av elektrisiteten i hele hans framtreten.

Det er etter hvert mange forsamlinger som D. T. Niles har forstyrret. Han arbeidet i K.F.U.M. på Ceylon da han i 1937, som 24-åring, ble «oppdaget» og kalt til sekretær i Verdensforbundet av K.F.U.M. I 1939 var han en av visepresidentene for den første Verdenskonferanse for Kristen Ungdom i Amsterdam. Derfra dro han hjem til Ceylon, hvor han ledet en bibelskole som K.F.U.M. hadde startet. Han samlet store skarer av ungdom under sin talerstol, og i sitt «ashram» kom han på talefot også med framstående buddhister. Da krigen sluttet, var han det unge kristne Ceylons ubestridte fører, og hadde også stor innflytelse i Sør-India. I etterkrigsårene har han vært på utallige Europabesøk. Han har figurert som taler ved nær sagt alle de store internasjonale kristne konferanser, fra Verdenskonferansen for Kristen Ungdom i Oslo 1947 til K.F.U.M.s 100-års jubileum i Paris høsten 1955. I Amsterdam 1948 talte han sammen med John Mott ved åpningsgudstjenesten, og gjorde seg under møtet særlig bemerket ved sin glødende «forsvarstale» for Sør-India-kirken.

D. T. Niles er i dag president for Verdens Kristelige Studenterbevegelse, sekretær for evangelisering i Kirkenes Verdensråd, den drivende kraft bak forhandlingene om kirkeforening på Ceylon — og i det hele en mann som aldri tier hvor det blir snakk om misjonsstrategi og kristelige arbeidslinjer. Likevel er han ikke først og fremst kirkefører og forhandler, men evangelist. Som forkynner griper han like sterkt analfabetene på Ceylon som studentene i Oxford. Hans teologi er bastant konservativ, påvirket av Karl Barth, men slik at enhver lutheraner (han er meto-

distprest) må si ja og amen. Det er det fulltonende budskap om synd og nåde han bringer, men slik at det ikke virker klisjé-aktig, men alltid nytt og friskt. Han velger med forkjærlighet å tale over de mer «ukjente» Bibel-ord, og gjør dem nye, levende og aktuelle. Bare et eksempel: Ved Kirkenes Verdensråds møte i Evanston i 1954, hvor han skulle tale om evangelisering, valgte han som emne «Besøk ved midnatt». Og teksten var ikke Nikodemus, men Lukas 11:5-6 («Og han sa til dem: Om noen av eder har en venn og kommer til ham midt på natten og sier til ham: kjære, lån meg tre brød, for en venn er kommet til meg fra reisen, og jeg har ikke noe å sette fram for ham»). Niles begynte:

«Det er midnatt i lignelsen, Det er også midnatt i verden i dag. Natten er så mørk at alle ting blir til gjenstander en må unngå, til hindringer en må gå utenom for ikke å gjøre skade på seg selv. Det er nok dem som tilbyr en lykt. Men den veiledning som tilbys, er så tvilsom og forvirrende at det viseste oftest er ikke å ta imot den. Ved midnatt mister alle farger sin klarhet og blir bare nyanser av grått. Det er så mye skuffelse og så mange knuste forventninger, så mye av bitterhet og rådløshet at kynismen og fortvilelsen lett vil beherske menneskene. Ingenting synes å bety noe, ikke ved midnattstid. Ærlighet, renhet, dannelse, høflighet, redelighet, alt dette er kvaliteter i menneskenes liv som synes så betydningsløse når natten er lang. Ved midnattstider lytter en helst til dem som taler om livets tragedier. Ved midnattstider venter ingen at det skal hende noe. Intet nytt er gode nyheter. Vi sitter ved midnattstider og anstrenger ørene for å være sikre på at vi intet hører. Men som i lignelsen, så også i dag. Midnattsstillheten brytes ved at det bankes på døren. Det er på kirkens dør det banker. Det er fremdeles det eneste sted hvor en ensom vandrør kommer ved midnattsleite.»

Så skildrer Niles de mange enkeltmennesker og grupper som kirken i dag stilles overfor, og som venter på svar. Men plutselig snur han det hele om til det dypt personlige. «En venn er kommet til meg. Det er hemmeligheten ved enhver evangelisering.» Og så taler han gripende om kjærligheten som basis for alt sjelevinnerarbeid.

I India i 1952 hørte jeg «D.T.» tale om kristen tjeneste. Ennå sitter noen av hans satser igjen i ørene: «Å være Kristi følgesvenn er ikke å gjøre det samme som Ham, men å være der hvor han gjør ting.» «Vi må ikke glemme at det var fariseerne som korsfestet Kristus. Det var vår godhet, ikke vår ondskap, som drepte Ham.» «Vil vi være nær Kristus, må vi ut i stormen, ut i det opprørte hav. Så lenge disiplene satt i båten, trengte de ikke å være lydige. Men ute i havet hadde de bare to muligheter, enten å synke eller å se på Jesus.»

Jo, D. T. Niles er evangelist. Men nettopp som evangelist er han også kirkeleder og «kirkepolitiker». Som sekretær for evangelisering i Kirkenes Verdensråd har han stadig hevdet at «evangelisering er ikke et spesialområde i kirken, men en dimensjon i hele kirkens liv» (som det står i Evanstonrapporten). Som evangelist går han inn for K.F.U.M.s temmelig vidtfavnende program i Østen, men løfter også titt og ofte pekefingeren: «K.F.U.M. har, som ingen andre, formådd å få kontakt med de ikke-kristne ungdommer. Men kontakt er ikke nok. Hva vil vi med vår kontakt?» I den kristne studenterbevegelsen holder han en kirkelig, økumenisk kurs, og han legger ikke fingrene imellom hvis han også der ser tendenser til «kontakt for kontaktens skyld».

Hans venner på Ceylon ser ikke med bare glede på at Niles erobrer og sjarmerer verden. Han trenges så sårt også hjemme på Ceylon. Selv om arbeidet i Kirkenes Verdensråd lider sterkt under det, tilbringer han også nå hele 8 måneder hjemme som prest, om enn ikke en helt vanlig sådan. I likhet med de fleste av Østens kirkeledere er Niles en pasjonert forkjemper for kristen enhet. Han er det, sier han, fordi han har sett det hjemme i de lokale forhold hvordan samhørighet og fellesskap mellom alle kristne kan fremme Guds rikes sak. «Det har alltid undret meg, at anglikaneren i England interesserer seg mer for archimandriten i Bulgaria enn for kongregasjonalisten i huset ved siden av, og at metodistene i England føler seg nærmere knyttet til oss metodister på Ceylon enn til anglikaneren i naboeligheten. Evangeliseringsoppgaven kan ikke deles, når landet er udelt.»

Om hans standpunkt til enheten er bestemt ut fra de lokale forhold, er Niles i synet på misjonen typisk verdensborger. Han hevder nødvendigheten av at de unge kirker står på egne ben, og er ikke uten grunn stolt av at Ceylon er et av de meget få områder hvor der nå utelukkende er selvstendige kirker. Men samtidig advarer han mot at nasjonalistiske ideer skal bestemme den kirkelige strategi. I likhet med Sarah Chakko, den kloke indiske kvinnen, som døde i fjor, mener Niles tvert om at «nasjonalistiske ideer ødelegger vår tenkning om kirken». «Vi må lære å se kirken som en enhet, slik Det nye testamente ser den. Da kranbler en ikke lenger om penger eller kontrollen som følger med dem. Da blir det ikke lenger gaver fra vest til øst, men bare den ene kirkes forsøk på å møte behovet de forskjellige steder på den mest effektive måten.»

Ytre sett kan det ikke tenkes større kontraster enn D. T. Niles og Rajah B. Manikam, den annen av Østens ledere som jeg vil trekke fram. Manikam er inder, og Rajah er ikke fornavn, men en fyrstetittel. Han trengte i grunnen ikke tittelen for å gjøre det klart at han ingen alminnelig mann er. Manikam har intet av Niles' livlighet, men er tvert om preget av en viss avmålthet og fyrstelig verdighet. Han gir selv tydelig til kjenne at han ikke vil behandles som en hvemsomhelst. Derfor er det litt vanskelig å komme innpå Manikam, og det er ikke bare hans meninger som ofte har gjort det vanskelig for misjonslederne her hjemme riktig å komme på bølgelengde med ham. I Asia står imidlertid hans stjerne i zenit.

Mens Niles er taleren, evangelisten, er Manikam organisatoren og strategen. Og mens Niles er teologen, skryter ofte Manikam av at han ikke har tatt en skikkelig teologisk eksamen. Likevel skal Rajah B. Manikam den 14. januar 1956 ordineres som biskop i tamilkirken, midt under 250-års jubileet for den første protestantiske misjon til India.

Manikam er 58 år nå. Han er født i Sør-India i nærheten av Madras. Om han ikke har gått gjennom presteseminaret, betyr det ikke at han mangler kunnskaper hverken om teologi eller

andre ting. Tvert om er han vel en av de mest lærde blant de unge kirkers ledere. Etterat han hadde fullført studiene ved Madras Christian College, et av de beste i India, tilbrakte han de neste ti år ved amerikanske og engelske universiteter, mest som student, men også som foreleser. Han tok den filosofiske doktorgrad, men «på si» studerte han iallfall såpass teologi at han foreleste i flere semestre ved det lutherske seminar i Chicago. Siste stoppested ved universitetene var Oxford, før han i 1934 vendte tilbake til India. Der ble han straks viserektor ved Andhra Christian College og i 1937 sekretær ved Det Kristne Nasjonalråd i India. Noen år senere ble han generalsekretær i rådet.

Allerede ved Tambaram-konferansen i 1938 trådte Manikam fram som en av de kirkeledere i Østen som en måtte regne med. Etter krigen ivret han for økt kontakt ikke bare mellom Øst og Vest, men mellom landene i Østen innbyrdes. Etter den store asiatiske kirkekonferansen i Bangkok 1949 ble han også formann for en Øst-Asiakommisjon som Kirkenes Verdensråd og Det Internasjonale Misjonsråd i fellesskap satte ned, og året etter ble han de to organers felles Øst-Asia-sekretær. De siste fem år har så Manikam reist fra land til land i Øst-Asia, knyttet forbindelser og formidlet samhörighet og gjensidig forståelse. Det er ingen tvil om at han her har gjort en stor gjerning. Før han startet følte de kristne i Burma seg langt sterkere knyttet til og hadde bedre kjennskap til England enn til sine kristne brødre i nabolandet India. På samme måten var det overalt. Manikam har arrangert små konsultasjoner for to eller flere land, han har fått Burma til å sende misjonærer til India og arbeider med en større plan for reisende «teams» fra det ene land til det annet. Manikam forberedte også den studiekonferansen om Øst-Asia som ble arrangert i 1952 i Lucknow, og har siste året sammen med et team av eksperter gitt ut «Christianity and the Asian Revolution», den første samlede framstilling av de asiatiske kirkers syn både på de sosiale forhold, de ikke-kristne religioner og kirkenes oppgaver i dagens situasjon.

Etter disse år er det vel i dag ingen som med større autoritet enn Manikam kan tale på vegne av samtlige kirker i Øst-Asia.

Han var kjent og betraktet først og fremst som en økumenisk personlighet. Derfor vakte det nok atskillig overraskelse da Manikam i 1954 ble valgt til formann for Forbundet av Lutherske Kirker i India. Riktignok var han født og oppvokset i tamilkirken i Sør-India, men hadde siden hatt liten kontakt med den. I 1950 ble han ordinert som prest i tamilkirken, men det var vesentlig for bedre å kunne utføre sitt arbeid som Øst-Asia-sekretær. De siste årene var han til og med formelt medlem av Madya Evangelical Lutheran Church. At de lutherske kirker, når de skulle ha en indier som sin fremste mann, tok ham før noen av sine kirkepresidenter eller biskoper, viser bedre enn noe annet hans posisjon. Da biskop Sandegren i tamilkirken trakk seg tilbake, syntes det også helt naturlig at Manikam, som aldri har vært menighetsprest, ble valgt som hans ettermann. En kan også godt forstå at Manikam betenkte seg et halvår før han sa ja. Men at han slik er blitt lutherdommens leder istedenfor «reisende i økumenisk kontakt» gjør det ikke mindre viktig å se nærmere på hva han i virkeligheten står for.

Ved Tambaram-konferansen i 1938 var Manikam temmelig steil nasjonalist, og når det var tale om misjonen hørte han lenge ikke til dem som først kom med kjærlighetserklæringer. Indias selvstendigjørelse mildnet imidlertid betraktelig på hans politiske nasjonalisme, og han har de senere år også gitt sterke uttrykk for hva misjonen har betydd. Men han står også kritisk overfor mye av det misjonen *har* gjort. Han mener således at den moderne misjon i India begynte i den gale enden. De har lagt vind på å vinne lavkastene, og har derfor, ifølge Manikam, ikke fått den innflytelse som deres tall skulle berettige. Anklagen for «riskristendom» godtar han også mer eller mindre. Han hevder at hvis misjonærene istedenfor å velge den minste motstands vei hadde begynt ovenfra og søkt å vinne de øverste klasser, ville kristendommen i det lange løp betydd mer i India.

Manikam vil ha selvstendige kirker med innfødte ledere så sant slike kan finnes. En av grunnene til at han selv ventet så lenge med å si ja til bispestolen, var visstnok at han ville sikre seg at han virkelig fikk være leder uten for mange restriksjoner

fra de misjonsselskapene som står bak arbeidet. Men samtidig erklærer også Manikam at misjonærene ennå vil trenge i mange år i India, men da som hjelpere og spesialarbeidere. Først og fremst trengs hjelp i videre utbygging av skolevesenet og den teologiske utdanning.

Om Manikam nå er blitt luthersk biskop, er han like fullt økumen. I «Christianity and the Asian Revolution» skinner hans bekymring for de «medbrakte skiller» tydelig gjennom. Boken avsluttes med en erklæring «Asian Churchmen speaks». Den ble skrevet av en gruppe kirkeledere fra Burma, Ceylon og India, men etterat uttalelser var innhentet fra de andre kirkene i Øst-Asia. Erklæringen gir nok i store trekk uttrykk også for Manikams personlige syn, ja det er vel her selve hovedstrømmen av unge kirkeledere som taler. Erklæringen sier blant annet:

«Når dere i Vesten tenker på hvordan dere best kan styrke kirkens vitnesbyrd i Øst-Asia, ber vi dere huske at vi trenger menn og kvinner som sammen med oss kan leve ut Guds svar til en splittet verden. Det totale behov må møtes av våre samlede ressurser. Likevel kan vi ofte her ute se Åndens arbeid hindret, fordi, på grunn av deres skiller, et kirkesamfunn ikke kan hjelpe et annet, endog når anledningens store dør plutselig åpnes. Send ikke til oss misjonærer som ser kritisk på hverandre over kirkegjerdene. Vi trenger kristne, som, selv om de verdsettes sin historiske arv, ikke vil gjøre de skiller permanente, som, hva de enn måtte bety for dere, har atskillig mindre betydning her i Østen. Vi trenger misjonærer som er villige til å arbeide i fullt fellesskap med brødre med andre tradisjoner og gudstjenesteformer. Det er bare én Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Fader.»

Mange lutheranere, også i India, vil nok ha formet en slik erklæring noe annerledes, men neppe Manikam. På denne bakgrunn vil det derfor være dobbelt interessant å se hans kurs framover, både i Forbundet for Lutherske kirker og i tamilkirken. Forbundet ble i sin tid startet med det uttrykkelige formål å arbeide for en luthersk kirke i hele India. Det er også kommet et stort steg i den retning med det felles bekjennelsesskrift som

ble vedtatt i 1949. Manikam har likevel stilt seg tvilende til hensiktsmessigheten i å samle i én kirke så mange forskjellige folkeslag skilt av så store geografiske avstander som en finner i India. Han har i stedet tydelig gitt uttrykk for at han har mer sympati med tanken om geografiske enhetskirker, slik som Sør-India-kirken. Tamilkirken ligger innenfor Sør-India-kirkens område. Det blir vel neppe uten konsekvenser at den har fått en leder som tidligere har gått sterkt inn for at lutheranerne burde gå inn i samlings-kirken. «Før eller senere vil vi gå med. Da er det bedre at vi gjør det nå, mens vi ennå kan øve innflytelse på hvordan den nye kirken vil bli. Om ti år er det for sent. Vi må ikke komme for sent til bussen.»

Dette betyr sikkert ikke at tamilkirken neste år slutter seg til Sør-India-kirken og at de andre lutherske kirker følger i kjølvannet. For om Manikam nok er en mann med sine bestemte meninger, så har også arbeidet i Kirkenes Verdensråd og Det Internasjonale Misjonsråd virket utviklende på hans diplomatiske egenskaper. De som har fulgt hans utvikling mener også å finne hos ham en stadig økt vilje til å forstå også andre synspunkter — og en stadig klarere forståelse for og kjærlighet også til den lutherske kirke og bekjennelse.

En av Rajah B. Manikams kjepphester er ideen om «loveismisjon». Like viktig som at misjonærene fremdeles drar ut, er at også kvinner og menn fra Asia og Afrika drar til Europa og Asia. De skal ikke dra dit bare for å «vises fram» som misjonens frukter, men fordi de har et budskap å bringe, som trenges nettopp i Vesten. Både D. T. Niles og Manikam har selv vært av de flittigste misjonærer. Misjonærer er ikke alltid populære i de landene hvor de kommer. Men singhaleseren D. T. Niles og inderen Rajah B. Manikam har hidratt mer enn de fleste andre til å la Vesten få et riktigere bilde av det kristne liv i Østen, med dets frimodige og aktive tro, med det fulltonende evangelium, men også med deres problemer og bekymringer. Vi må være glad for at der framstår slike menn til å føre Kristi sak videre blant de fargete folk.